

## ORUÇ - I

## Ayet-i Kerime ve Meali

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى  
وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ  
فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا  
الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُم وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

“(O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur’an’ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçla geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun. Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez. Bu da sayıyı tamamlamanız ve hidayete ulaştırmasına karşılık Allah’ı yüceltmeniz ve şükretmeniz içindir.” (Bakara, 2/185)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَنْ صَامَ  
رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ

Ebû Eyyûb el-Ensârî’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Her kim Ramazan orucunu tutar, sonra buna Şevval ayında altı gün daha eklerse bütün yıl oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim, Sıyâm, 204)

### Dua

"Allah'ım! Yaşadığımız sürece bizlere sıhhat, bereketli rızık, şefkatli ve merhametli bir kalp nasip eyle!"

### Fetva

#### **Oruca ne zaman ve nasıl niyet edilir?**

Niyet etmek orucun şartlarından biridir. Niyetsiz oruç sahih değildir. Kalben niyet etmek yeterli ise de niyeti dil ile ifade etmek menduptur. Oruç için sahura kalkılması da niyet sayılır.

Ramazan orucu, belli günlerde tutulmak üzere adanan oruçlar ile nafile oruçlar için niyet etme vakti, güneşin batması ile ertesi gün tepe noktasına gelmesi öncesine kadarki süredir. Ancak imsaktan sonra yapılacak niyetin geçerli olması için bu vakitten itibaren bir şey yenilip içilmemiş, oruca aykırı bir iş yapılmamış olması gerekir. Aksi takdirde gündüz niyet caiz olmaz. (Kâsânî, Bedâi', II, 85) Bu oruçlar için, "yarınki orucu tutmaya" şeklinde mutlak niyet yeterlidir. Bununla birlikte geceden niyet edilmesi ve "yarınki Ramazan orucuna" şeklinde orucun belirlenmesi daha faziletlidir. Ramazan'ın her günü için ayrı niyet edilmesi gerekir. (Mevsâlî, el-İhtiyâr, I, 397, 400)

Kaza, keffaret ve bir zamana bağlı olmaksızın adanan oruçlar için gün batımından itibaren en geç imsak vaktine kadar niyet edilmiş olmalıdır. Bu tür oruçlara niyet edilirken, "falanca kaza, keffaret veya adak orucuna" şeklinde belirtilmesi gerekir.

Şafiî mezhebine göre ise nafile dışındaki tüm oruçlara geceden niyet edilmelidir. İmsak vaktine kadar niyet edilmemişse o günün orucu geçerli olmaz. Nafile oruçlara ise güneş tepe noktasına gelmeden öncesine kadar niyet edilebilir. (Şirâzî, el-Mühezzeb, I, 331-332)



## ORUÇ - II

## Ayat-i Kerime ve Meali

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾

“Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakınasınız diye sizin üzerinize de sayılı günlerde oruç yazıldı. İçinizden hasta veya yolcu olan, başka günlerden sayısınca tutar. Orucu tutmakta zorlananlar için bir yoksulun (günlük) yiyeceği kadar fidye yeterlidir. Bir iyiliği mecbur olmadan yapan için bu (yaptığı) iyidir. Ama orucu tutmanız -bilerseniz- sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara, 2/183)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: مَنْ فَطَرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا

Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir oruçluya iftar veren iftar verdiği kişinin sevabı kadar daha sevap elde eder.” (Tirmizî, Savm, 82)

## Dua

“Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum. Senin rızkınla orucumu açıyorum.” (Ebu Dâvûd, Savm, 22)



## Fetva

**Oruç tutmakla yükümlü olmanın şartları nedir?**

İslam'a göre, bireyin sorumlu olmasının temel şartları müslüman, akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış olmaktır. Dolayısıyla bu şartlar, oruç ibadeti ile sorumlu olmanın da şartlarıdır. Buna göre, bir kimsenin Ramazan ayında oruç tutmasının farz olması için öncelikle müslüman ve âkil-bâliğ olması gerekir. (Kâsânî, Bedâi', II, 87)

İbadetlerle yükümlü olma şartlarını taşıdığı hâlde bazı özel durumlardaki kimselere oruç tutmama ruhsatı verilmiştir. (Geniş bilgi için bkz. 518 ve 520 nolu fetvalar)

İbadetlerle yükümlü olmamakla birlikte, ergenlik yaşına gelmeyen çocukların alıştırmak ve ısındırılmak maksadıyla namaz kılmaları ve oruç tutmaları teşvik edilir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), yedi yaşından on yaşına kadarki sürede çocuğun namaza alıştırmasını önermiştir. (Ebû Dâvûd, Salât, 26)



## ORUÇ - III

## Ayat-i Kerime ve Meali

أَيَّاماً مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ  
 أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٍ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَهُوَ  
 خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾

“Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumu fidye verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara, 2/184)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: رُبُّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا  
 الْجُوعُ وَرُبُّ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Nice oruçlu vardır ki oruçtan nasibi sadece (aç) susuz kalmaktır. Geceyi ibadetle geçiren nice kişi vardır ki kıyamdan nasibi uykusuz kalmaktır.” (İbn Mâce, Sıyâm, 21)

## Dua

“Allah'ım! Senden dünya ve âhirette afiyet dilerim. Allah'ım! Senden dinim, dünyam, aile fertlerim ve malım hakkında af ve



afiyet dilerim. Allah'ım! Ayıplarımı ört, korkularımdan emin kıl." (Ebu Dâvûd, Edeb, 110; İbn Mâce, Dua, 14)

### Fetva

#### **Oruç fidyesi kimlere verilebilir?**

Oruç fidyesi, tıpkı fitır sadakasında olduğu gibi onları verecek kişinin bakmakla yükümlü olmadığı yoksul müslümanlara verilir. Fitır sadakası ve oruç fidyesini vermek durumunda olan kimsenin bunlardan doğrudan ya da dolaylı olarak yararlanmaması esastır. Zekât için de aynı kural geçerlidir. Bu sebeple bir kimse zekâtını, fitır sadakasını ve fidyesini kendi usûl (üst soy) ve fûrûuna (alt soy) veremez. Usûl, bir kimsenin anası, babası, dede ve nineleri; fûrû ise, çocukları, torunları ve onların çocuklarıdır.

Yine, bir kimse hanımına zekât, fitre ve fidyesini veremeyeceği gibi, hanımı da kocasına bunları veremez.

Bunların dışındaki kardeş, teyze, dayı, amca, hala ve onların çocukları, gelin, damat, kayınpeder ve kayınvalide gibi akrabalar zengin değillerse kendilerine zekât, fitre ve fidye verilebilir. (Zeylaî, Tebyîn, I, 301)



## KUR'AN'LA MEŞGULİYET

## Ayat-i Kerime ve Meali

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ  
آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

“Mü'minler ancak o kimselerdir ki; Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. Onun âyetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler.” (Enfâl, 8/2)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ  
اللَّهِ، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَذَكَّرُونَ بِبَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ،  
وَعَشِيَّتُهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتُهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir topluluk, Allah Teâlâ'nın evlerinden bir evde toplanıp Allah'ın kitabını okur ve onu aralarında müzakere eder, anlayıp kavramaya çalışırlarsa, üzerlerine sakinet iner ve kendilerini rahmet kaplar. Melekler onları kuşatır, Allah Teâlâ onları kendi nezdinde bulunanların arasında anar.” (Müslim, Zikr, 38.)

## Dua

“Kur'an'ı; kalplerimizin gıdası, ruhlarımızın şifası, kabirlerimizimizin ziyası, maddî ve manevî dertlerimizimizin devası eyle Allah'ım!”





## Fetva

**Sesli olarak okunan Kur'an-ı Kerim'i dinlemek zorunlu mudur; böyle bir durumda namaz kılınabilir mi?**

Kur'an okunduğu zaman müslümanın onu dinlemesi gerekir. Çünkü "Kur'an okunduğu zaman ona kulak verip dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin." (A'râf, 7/204) buyrulmaktadır.

Kur'an-ı Kerim okunurken müslümanların konuşmayı bırakıp onu dinlemeleri istenmekle birlikte bunun farz olup olmadığı, farz olması durumunda da bu hükmün mutlak olup olmadığı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı âlimlerin görüşüne göre Kur'an okunduğunda onu dinlemek her zaman farzdır. Bazılarına göre yukarıdaki âyet, farziyet değil tavsiye (nedb) anlamı taşımaktadır. Bazı âlimlere göre ise âyet, sadece namazda okunan Kur'an'ı dinlemekle ilgilidir; namaz dışında Kur'an okunurken onu dinlemek ise müstehaptır. (Ebussuûd, İrşâd, II, 459)

Hanefî mezhebinde ise namaz dışında Kur'an okunurken onu dinlemenin hükmü hakkında iki görüş vardır: Birine göre bu dinleme farz-ı ayn, diğerine göre ise farz-ı kifâyedir. Farz-ı kifâye olduğunu söyleyenlere göre, Kur'an okunan yerde onu dinleyen birileri varsa diğerlerinden sorumluluk düşer. Ayrıca mezhepteki her iki görüşe göre de, Kur'an okunurken, bir mazeret sebebiyle onu dinleyemeyenler sorumlu olmazlar. Özellikle, çarşı ve iş yeri gibi mekânlarda insanlar kendi işleriyle uğraşırken birileri onların yanında Kur'an okuyorsa, dinlemeyenlerin değil, okuyanın günahkâr olacağı ifade edilmiştir. (İbn Âbidîn, Reddül-muhtâr, II, 268)

Buna göre, başkalarının dinlemesine mani olmadan cami-de sesli olarak Kur'an okunurken bir kenarda namaz kılmakta sakınca yoktur.





## NAMAZLARIN ÖNEMİ

### Ayet-i Kerime ve Meali

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ  
فَإِذَا أَطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ  
كِتَابًا مَّوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾

“Namazı kıldınız mı, gerek ayakta, gerek otururken ve gerek yan yatarak hep Allah’ı anın. Güvene kavuştunuz mu namazı tam olarak kılın. Çünkü namaz, mü’minlere belirli vakitlere bağlı olarak farz kılınmıştır.” (Nisâ, 4/103)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ ...

Câbir b. Abdullah’ın (r.a.) nakline göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Cennetin anahtarı, namazdır.” (Tirmizî, Tahâret, 1)

### Dua

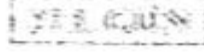
“Allah’ım! Beni dinimde sabit kıl, mizanda sevaplarımın ağır gelmesini nasip eyle, imanımı gerçek eyle, derecelerimi yükselt, namazımı kabul eyle, günahımı bağışla.” (Hâkim, De’avât, No: 1911)



## Fetva

**Vakit namazlarının sünneti ile farzı arasında başka bir şeyle meşgul olmanın sakıncası var mıdır?**

Vakit namazlarının farzı ile sünneti arasında herhangi bir ihtiyaç olmaksızın konuşmak, bir şey yemek veya içmek gibi namaza aykırı bir davranışta bulunmak Hanefî mezhebindeki tercih edilen görüşe göre, namazın sevabını azalttığından mekruh olur. (İbn Nüceym, el-Bahr, II, 53; İbn Âbidîn, Reddül-muhtar, II, 461; Tahtâvî, Hâşiye, s. 313) Ancak namazların sünneti ile farzı arasında tesbih, zikir ve Kur'an-ı Kerim tilavetinde bulunmak yahut sünnetin evde kılınması hâlinde mescide gidinceye kadar geçen zaman, fasıla (ara verme) sayılmadığı için bunları yapmakta bir sakınca yoktur.



## NAMAZ KÖTÜLÜKLERDEN ALIKOYAR

### Ayet-i Kerime ve Meali

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ  
الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾

“Kitaptan sana vahyedilenleri oku, namazı özenle kıl. Kuşkusuz namaz hayâsızlıktan ve kötülükten meneder. Allah’ı anmak her şeyden önemlidir. Allah yaptıklarınızı bilir.” (Ankebût, 29/45)

### Hadis-i Şerif ve Manası

حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ : إِنَّ الْمُؤْمِنَ  
إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا يُتَاَجَى رَبَّهُ

Katâde’nin (r.a.) bize naklettiğine göre, o, Enes b. Mâlik’i (r.a.) şöyle derken işitmişti: “Hz. Peygamber (s.a.s.), ‘Muhakkak ki mümin namazda iken gizlice Rabbiyle konuşur...’ buyurdu.” (Buhârî, Salât, 36)

### Dua

“Allah’ım! Biz yalnız sana kulluk ederiz. Namazı yalnız senin için kılarız, ancak sana secde ederiz. Yalnız sana koşar ve sana yaklaştıracak şeyleri kazanmaya çalışırız. İbadetlerini sevinçle yaparız. Rahmetinin devamını ve çoğalmasını dileriz. Azabından korkarız, şüphesiz senin azabın kâfirlere ve inançsızlara ulaşır.”



## Fetva

**Namazı kıldırmakta olan imama televizyon ve radyo aracılığı ile tabi olunabilir mi?**

Cemaatle namaz kılınabilmesi için cemaatin imama uyması gerekir. Bunun için imam ile cemaatin aynı mekânda bulunmaları şarttır. Bu sebeple imamın namaz kıldıracağı mekân dışında bulunan bir kimse imama uymaya niyet ederek namazını kılsa bu namaz geçerli olmaz. İmam ile cemaat arasından geçen bir nehir veya genişçe bir yol da cemaatin imama uymasına engel sayılmıştır. (İbn Nüceym, el-Bahr, I, 384; II, 127; el-Fetâva'l-Hindiyeye, I, 96) Buna göre televizyon ve radyo gibi iletişim cihazları aracılığı ile başka bir mekândaki imama uymaya niyet etmekle mekân birliği gerçekleşmiş olmayacağından bu şekilde kılınan namaz geçerli değildir.



DİN GÖREVLİSİNİN 365 GÜNÜ

760

362. GÜN

## ZEKÂT

Ayet-i Kerime ve Meali

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ  
صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾

“Onların mallarından sadaka/zekât al; bununla onları günahlardan temizlersin, onları arıtıp yüceltirsin. Ve onlar için dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir, onları yatıştırır. Allah işitendir, bilendir.” (Tevbe, 9/103)

Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ الزَّكَاةَ إِلَّا لِيُطَيَّبَ  
مَا بَقِيَ مِنْ أَمْوَالِكُمْ

İbn Abbâs'tan (r.a.) nakledildiğine göre, Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Allah, zekâtı ancak mallarınızın kalan kısmını temizlemek için farz kıldı.” (Ebû Dâvûd, Zekât, 32)

Dua

“Allah'ımı! Bizi bağışla, bize merhamet eyle, (ibadetlerimizi, hayır ve hasenatlarımızı, dualarımızı) kabul eyle, bizi cennete koy, bizi cehennemden âzat eyle.” (İbn Ebi Şeybe, Duâ, 135)



## Fetva

**Zekât kimlere farzdır? Geçerli olmasının şartları nelerdir?**

Zekât ibadeti ile ilgili şartlar, zekâtın bir kimseye farz olmasının ve verilen zekâtın geçerli olmasının şartları şeklinde iki ayrı başlık altında ele alınır.

Bir kimseye zekâtın farz olması için o kimsenin müslüman, akıl sağlığı yerinde, ergenlik çağına gelmiş ve hür olması (Kâsânî, Bedâî, II, 4-5), bir yıllık borcundan ve aslî ihtiyaçlarından fazla hakikaten ya da hükmen artıcı nitelikte "nisap miktarı" mala sahip olması gerekir. Artıcı nitelikte olmakla kastedilen, malın sahibine gelir, kâr, fayda temin etmesi yahut kendiliğinden çoğalma ve artma özelliğine sahip bulunmasıdır.

Zekâtın farz olması için ayrıca nisap miktarı mal ya da servete sahip olduktan sonra üzerinden bir kameri yılın geçmesi ve yılsonunda da nisap miktarını koruması gerekir. (Kâsânî, Bedâî, II, 13 vd.; İbn Kudâme, el-Muğnî, IV, 73-74) Yıl içerisindeki artış ve düşümlere itibar edilmez. Zekât bu süre dolmadan önce de verilebilir. (Kâsânî, Bedâî, II, 15)

Zekâtın geçerli olmasının şartlarına gelince, öncelikle "niyet" şarttır. Zekât bir ibadet olduğu için niyetsiz yerine getirilemez. (Kâsânî, Bedâî, II, 40; İbn Kudâme, el-Muğnî, IV, 88) Ayrıca fakire verilmesi ve teslimi demek olan "temlik" de şarttır. (Kâsânî, Bedâî, II, 39) Yemek hazırlayıp yedirmek gibi ibâha denilen yollarla fakire zekât verilmiş olmaz.

## SADAKA - I

### Ayet-i Kerime ve Meali

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ  
خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾

“Sadakaları açıktan verirsiniz, bu güzel bir şeydir. (Fakat) onları fakirlere gizlice verirsiniz, sizin için daha hayırlı olur.”  
(Bakara, 2/271)

### Hadis-i Şerif ve Mañası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ : مَا نَقَصْتُ صَدَقَةً مِنْ مَالٍ ، وَمَا  
زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا ، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Sadaka vermek malı eksiltmez. Kul başkalarının hatalarını bağışladıkça Allah da onun şerefini arttırır. Kim Allah için alçak gönüllü davranırsa, Allah da onu yükseltir.” (Müslim, Birr 69)

### Dua

“Bizi yedirip içiren ve bizi Müslümanlardan eyleyen Allah'a hamdolsun.” (Tirmizî, Deavât, 56.)

### Fetva

#### **Fakir kardeşe zekât verilebilir mi?**

Fakir olan kardeşe zekât verilebilir. Kardeş çocuğu, amca, dayı, hala ve bunların çocukları da böyledir. (Merğınanı, el-Hidâye, II, 224; İbnü'l-Hümâm, Feth, II, 275; İbn Âbidîn,





Reddû'l-muhtâr, III, 172, 293) Hatta zekât verirken yoksul akrabalara öncelik verilmesi daha sevaptır. Çünkü bunda hem zekât borcunu ödeme, hem de sila-i rahim vardır. Hz. Peygamber (s.a.s), "Sadakasını hısmına veren için iki ecir vardır: Hısımlık ecri ve sadaka ecri." (Buhârî, Zekât, 44; İbn Mâce, Zekât, 24) buyurarak bunu teşvik etmiştir.



## SADAKA - II

## Ayet-i Kerime ve Meali

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمَ لَا يَبِيعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾

"Ey iman edenler! Kendisinde hiçbir alış verişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin bulunmadığı bir gün gelmeden önce, size verdiğimiz rızıklardan Allah yolunda harcayın. Kâfirlere gelince, onlar zalimlerdir." (Bakara, 2/254)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ : مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرَبِّي أَحَدَكُمْ فَلَوْهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Kim, helal kazancından bir hurma kadar sadaka verirse -ki Allah, helalden başkasını kabul etmez- Allah o sadakayı kabul eder. Sonra onu dağ gibi oluncaya kadar, herhangi birinizin tayını büyüttüğü gibi, sahibi adına ihtimamla büyütür." (Buhari, Zekât 8; Tevhid 23; Müslim, Zekât 63, 64.)

## Dua

"Ey mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yüceltirsın,



dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok sen her şeye kâdirsin.” (Âl-i İmrân, 3/26)

### Fetva

#### **Sivil toplum kuruluşlarına zekât verilebilir mi?**

Zekâtın verileceği yerler, Tevbe sûresinin 60. âyetinde belirlenmiştir. Buna göre zekât, ilke olarak fakirlerin ve ihtiyaç sahibi bireylerin hakkıdır. Bu itibarla, belirli şartları taşıyan müslümanların yükümlü oldukları zekât ve fitır sadakasının, Kur'an-ı Kerim'de belirlenen yerler dışında herhangi bir yere verilmesi veya cami, köprü, yol, okul, su gibi hayır işlerine sarf edilmesi, Hanefilerce caiz görülmemiştir. Bu esas gözetilmeksizin zekât niyeti ile yapılan ödemeler zekât yerine geçmez. Zekât, kendilerine zekât verilmesi caiz olan kimselere doğrudan teslim edilebileceği gibi, aracı vasıtası ile de ulaştırılabilir. Bu aracının birey olması ile kurum olması arasında fark yoktur. Buna göre hayır kurumu veya sivil toplum kuruluşu, toplayacağı zekâtları Kur'an'da belirlenen yerlere/fakir ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyorsa aracı konumunda olan bu kuruluşlara zekât emanet edilebilir.

Zekâtı hak sahiplerine ulaştırmayıp, inşaat, aydınlatma, büro masrafları gibi genel hizmetleri içinde değerlendirecek olan kuruluşlara ise zekât verilmez.

Halka hizmet veren bu gibi kurumların varlıklarını sürdürmeleri için desteklenmeleri önemlidir. Ancak bu, zekât dışında gönüllü yardımlar yolu ile yapılmalıdır. Bunun yanında kamusal ve bireysel denetimler de ihmal edilmemelidir.



## MUELLEFE-İ KULÛB

## Ayet-i Kerime ve Meali

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

“Sadakalar (zekât gelirleri) ancak şunlar içindir: Yoksullar, düşkünler, sadakaların toplanmasında görevli olanlar, kalpleri kazanılacak olanlar, âzat edilecek köleler, borçlular, Allah yolunda (çalışanlar) ve yolda kalmışlar. İşte Allah'ın kesin buyruğu budur. Allah bilmekte ve hikmetle yönetmektedir.” (Tevbe, 9/60)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ: إِنِّي أُعْطِي قُرَيْشًا أَتَأَلَّفُهُمْ ، لِأَنَّهُمْ حَدِيثُ عَهْدٍ

بِجَاهِلِيَّةٍ

Enes b. Mâlik (r.a.) tarafından nakledildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Ben Kureyş'e onları Müslümanlığa alıştırmak için (ganimet malından) veriyorum. Çünkü onlar daha yeni Câhiliye döneminden kurtuldular.” (Buhârî, Farzu'l-humus, 19)

## Dua

“Allah'ım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat. Ölmek benim için hayırlı olduğunda da benim canımı al!” (Buhârî, Merdâ, 19)



## Fetva

**Zekât kimlere verilmez?**

Hanefilere göre aşağıda sayılanlara zekât ve fitre verilmez:

- a) Ana, baba, büyük ana ve büyük babalara,
- b) Oğul, oğlun çocukları, kız, kızın çocukları ve bunlardan doğan çocuklara,
- c) Eşine,
- d) Müslüman olmayanlara,
- e) Zengine yani aslı ihtiyaçları dışında nisap miktarı mala sahip olan kişiye,
- f) Babası zengin olan ergen olmamış çocuğa. (Merginâni, el-Hidâye, II, 223-228)



## RIZIK ALLAH'TANDIR

Ayet-i Kerime ve Meali

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ أَمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾

“Allah şöyle bir şehri örnek veriyor: Bu şehir güvenli ve huzurluydu; her yerden oraya bol rızık geliyordu. Derken ahali Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük etti, Allah da onlara yapıp ettikleri yüzünden genel bir açlık ve korku felâketini tattırdı.” (Nahl, 16/112)

Hadis-i Şerif ve Manası

عن عبيدالله بن محصن الأنصاري الخطمي قال: قال رسول الله : مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافَى فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمَهُ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا

Ubeydullah b. Mihsan el-Ensari'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Sizden hanginiz canı ve malı emniyet içinde, vücudu sıhhat ve afiyette, günlük azığı da yanında olduğu halde sabahlarsa, sanki bütün dünya kendisine verilmiş gibidir.” (Tirmizi, Zühd, 34.)

Dua

“Allah'ım! Senin izin ve yardımınla sabahladık ve akşamladık. Yine senin izin ve yardımınla yaşar ve ölürüz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.” (Ebû Dâvud, Edeb, 110.)



### Fetva

#### **Öşür ne anlama gelir, dinî dayanağı nedir?**

Sözlükte onda bir anlamına gelen öşür, dinî bir kavram olarak, tarım ürünlerinden verilen zekât demektir. Tarım ürünlerinin zekâta tâbi oluşu Kur'an ile sabittir.

Yüce Allah, "Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan infak edin." (Bakara, 2/267); "Çardaklı ve çardaksız (üzüm) bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hurmaları, ekinleri, birbirine benzer ve benzemez biçimde zeytin ve narları yaratan O'dur. Her biri meyve verdiği zaman meyvesinden yiyin. Devşirilip toplandığı gün de hakkını (zekât ve sadakasını) verin, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez." (En'âm, 6/141) buyurmaktadır.

Bu ürünlerin zekâtlarının oranı bizzat Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından belirlenmiştir. Bir hadis-i şerifte: "Yağmur ve nehir sularıyla sulanan toprak mahsullerinde onda bir; kova ile (masraf edilerek) sulananlarda ise yirmide bir öşür gerekir." (Buhârî, Zekât, 55) buyrulmuştur.





## ZENGİNLİK HIRSI

Ayet-i Kerime ve Meali

وَيُلِّ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ  
أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾

“Arkadan çekiştiren, ayıp kusur arayan, servet toplamış ve onu sayıp durmuş olan herkesin vay haline! O, malının kendisini sonsuzca yaşatacağını zanneder.” (Hümeze, 104/1-3)

Hadis-i Şerif ve Manası

عن حكيم بن حزام ، قال: سألت رسول الله إنَّ هَذَا الْمَالُ خَصْرَةٌ  
حُلُوءٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِطَيْبِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ  
لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ

Hakim b. Hizam'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Gerçekten şu mal çekici ve tatlıdır. Kim onu hırs göstermeksizin alırsa, o malda kendisine bereket verilir. Kim de ona göz dikerek hırs ile alırsa, o malın bereketi olmaz. Böylesi kişi, yiyip yiyip de bir türlü doymayan obur gibidir.” (Buhari, Zekât, 47, 50, Rikak, 7, 11; Müslim, Zekât, 96)

Dua

“Allah'ım! Nimetlerinin yok olmasından, sağlığımın bozulmasından, ansızın gelecek cezandan ve öfkene sebep olan her şeyden sana sığınırım.” (Müslim, Rikâk, 96)



### Fetva

#### **Kredi kartıyla kurban satın almak caiz midir?**

Kurban kesmekle mükellef olan şahıs, kurbanlık hayvanı nakit olarak alabileceği gibi kredi kartıyla tek çekim veya vadeli olarak da alabilir. Bu bağlamda bedelin kredi kartıyla ödenmesi kurbanın sıhhatine engel teşkil etmez. Ancak kredi kartı borcunu, ödeme tarihinde ödemek ve gecikmeden kaynaklanan faizli işleme düşmemek gerekir.

Kredi kartıyla vadeli olarak kurban alırken, vadeyi bankanın uygulaması hâlinde ilave bir ücret ödenirse kesilen kurban geçerli olmakla birlikte, faizli işlem sebebiyle ayrı bir günah söz konusu olacağı için bundan sakınmak gerekir.



## MALI HAYRA HARCAMAK

### Ayet-i Kerime ve Meali

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ  
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

“Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarf edenler var ya, onların mükâfatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler.” (Bakara, 2/274)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ الْعَبْدُ  
مَالِي مَالِي إِنَّمَا لَهُ مِنْ مَالِهِ ثَلَاثٌ مَا أَكَلَ فَأَقْتَنِي أَوْ لَبَسَ فَأَبْلَى أَوْ أَعْطَى  
فَأَقْتَنِي وَمَا سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ ذَاهِبٌ وَتَارِكُهُ لِلنَّاسِ.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “İnsan ‘Malım, malım!’ diyor. Hâlbuki malından sadece yiyip tükettiği, giyip eskittiği ve infak olarak verip (âhîreti için) biriktirdiği üç şey ona aittir. Kendisi (ölür) gider ve bunların dışında kalan malları diğer insanlara bırakır.” (Müslim, Zühd ve rekâik, 4)

### Dua

“Bizleri, yoksulların, mahrumların, mağdurların, zulme uğramışların haklarına dikkat kesilenlerden, onların dertleriyle dertlenenlerden, acılarına ortak olanlardan eyle Allah'ım.”



## Fetva

**Mirasçılar mirastan mahrum edilebilir mi?**

Kişi, mirasçısını mirasından mahrum etme hak ve yetkisine sahip değildir. Ancak vârisin murisini öldürmesi, farklı dinlerden olmaları gibi mirasçılığa engel hâller bulunması durumunda mirasçı mirastan mahrum kalır. (Mevsîlî, el-İhtiyâr, IV, 502-504)

Çocuklar anne-babanın gönlünü incitecek, sevgi ve gönül bağınyı koparacak olan isyan, eziyet ve hakaret gibi olumsuz duygu ve davranışlarda bulunmuşlar veya görevlerini yapmamışlarsa, dinen sorumlu olurlar. Ama bu yanlışlıkları veya görevlerini yapmamaları onların mirastan mahrum bırakılmalarına dinen sebep teşkil etmez. Çünkü İslam'da sorumluluklar bireyseldir. Herkes kendi görevini yapıp-yapmadığının hesabını Allah'a verecektir. (Necm, 53/38-41)

Ailede anne-baba kendi sorumluluklarını, çocuklar da kendi sorumluluklarını bilerek, ailevî yaşantılarını bir Müslüman'a yakışır şekilde düzenleyip sürdürmek mecburiyetindedirler.

Bu itibarla, anne-babanın hangi sebeple olursa olsun çocuklarını mirastan mahrum etmek için evlatlıktan reddetme yetkisi bulunmadığı gibi mirastan mahrum bırakmak için vasiyette bulunması da caiz değildir.



## HELAL LOKMA

### Ayet-i Kerime ve Meali

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ  
مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

“Allah'ın size verdiği helal ve temiz rızıklardan yiyin ve iman etmiş olduğunuz Allah'ın yasaklarından sakının.” (Maide, 5/88)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ الْمُقَدِّمِ بْنِ مَعْدِي كَرِبٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: مَا مَلَأَ  
أَدَمِي وَعَاءَ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتِ يُقَمِّنُ ضَلْبَهُ، فَإِنْ  
كَانَ لَا مَحَالَهَ فَتُلَّتْ لَطْعَامِهِ وَتُلَّتْ لِشَرَابِهِ وَتُلَّتْ لِنَفْسِهِ

Mikdam b. Madikerb'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Hiçbir kişi, midесinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. Oysa insana kendini ayakta tutacak birkaç lokma yeter. Şayet mutlaka çok yiyecekse, midесinin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırmalıdır.” (Tirmizi, Zühd, 47)

### Dua

“Ey Rabbim! Gerek bana gerekse anne-babama verdiğin nimete şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya beni muvaffak kıl. Rahmetinle beni iyi kullarının arasına kat!” (Neml, 27/19)



## Fetva

**Din hizmetleri karşılığında maaş alınabilir mi?  
Maaşlı görevlilerin arkasında namaz kılınabilir mi?**

İslam dininde ilke olarak ibadet karşılığında ücret almak caiz değildir. Çünkü ibadetler Allah için yapılır. İslam'ın ilk dönemlerinde durumu uygun olan herkes namaz kıldırabiliyordu. Dolayısıyla namaz kıldırma için belli kişilerin görevlendirilmesine ihtiyaç duyulmuyordu. İslam toplumunda kültür düzeyinin farklılaşması, farklı işlerle meşguliyetin artması ve zamanla namaz kıldırma ehil kimselerin azalması gibi sebeplerle, mescitlerde sürekli bulunacak görevlilere ihtiyaç duyuldu. Dolayısıyla her vakit namaz kıldırarak görevlilerin belirlenmesi cihetine gidildi; namaz kıldırma üzere görevlendirilen kimselere de geçimlerini sağlamaları için maaş ödenmeye başlandı. Nitekim İslam âlimleri, imamet, müezzinlik, dini öğretme gibi işler karşılığında ücret veya maaş almayı, bu görevlerin sahipsiz kalmaması gerekçesiyle caiz görmüşlerdir. (İbn Nüceym, el-Bahr (Ali et-Türf'nin Tekmilesi), VIII, 33; İbn Âbidîn, Reddülmuhtâr, II, 60, 302)

Günümüzde imam-hatip ve müezzin-kayyımlar, namaz kıldırma görevlerinin karşılığı olarak değil, başka bir işle uğraşmıyıp böyle bir görev için mesailerini tahsis etmelerinden (habs-i nefis) dolayı maaş almaktadırlar. Çünkü namaz sadece Allah rızası için kılınır ve kıldırılır. Diğer taraftan, imam-hatip ve müezzin-kayyımların görevleri sadece namaz kıldırılmaktan ibaret değildir. Cami görevlileri, vaaz, irşat ve Kur'an öğreticiliği gibi din hizmetlerinin yanında, caminin ibadete açılması, ibadet için hazır tutulması, temizliği, bakımı, korunması gibi pek çok hizmet sunmaktadırlar.

Buna göre, günümüzde din hizmetlerini yerine getiren imam-hatip ve müezzin-kayyımların aldıkları maaş helal olduğu gibi, kıldırarak namazlar da geçerlidir.



## HZ.PEYGAMBER ve Dua

### Ayet-i Kerime ve Meali

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي  
سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

“Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, duanızı kabul edeyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler, aşağılanmış olarak cehenneme gireceklerdir!” (Mü’min, 40/60)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ : كَانَ إِذَا ذَكَرَ أَحَدًا فَدَعَا لَهُ بَدَأَ  
بِنَفْسِهِ

Übey b. Kâ'b'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) bir kimseyi anıp ona dua edeceği zaman önce kendisinden başlardı. (Tirmizî, Deavât, 10)

### Dua

“Allah'ım! Senin iznin ve yardımınla sabahladık ve akşamladık. Yine senin izin ve yardımınla yaşar ve ölürüz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.” (Ebû Dâvud, Edeb, 110)

### Fetva

#### Duaların kabul olması için ön şartlar var mıdır?

Duanın kabul edilmesi için şu hususlara riayet edilmesi istenmiştir:

a) Duadan önce tövbe ve istiğfar edilmelidir. Günah işleyen, haramlardan uzak durmayan bir kulun duası kabul edilmeye



layık değildir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şu hadisi çok dikkat çekicidir: "Allah yolunda seferler yapmış, üstü başı tozlanmış bir adam ellerini semaya kaldırarak, 'Yâ Rabbi, Yâ Rabbi' diye yalvarıyor. Oysa yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, gıdası haramdır. Böyle birisinin duası nasıl kabul olur?" (Müslim, Zekât, 65; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an, 3)

b) Duaya Allah'a hamd, Peygambere salât-ü selam ile başlanmalı; yine salât-ü selam ve Allah'a hamd ile bitirilmelidir. Fudâle b. Ubeyd'den (r.a.) rivayete göre o, şöyle demiştir: "Resûlullah (s.a.s.), mescidde oturmakta iken bir adam geldi, namaz kıldı, sonra şöyle dua etti: Allah'ım beni bağışla, bana acı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.), 'Ey namaz kılan, acele ettin, namaz kılıp oturduğun vakit Allah'a layık olduğu şekilde hamd et, sonra bana salât ve selam et, sonra da yapacağın duayı yap.' Bundan sonra başka biri namaz kıldı. Namazdan sonra Allah'a hamd etti ve Peygambere salât ve selam getirdi. Başka bir şey yapmadı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.), o kimseye: 'Ey namaz kılan kimsel! Dua et, duan kabul edilsin.' dedi." (Tirmizî, Deavât, 66; Nesâî, Sehv, 48)

c) Dua içten, tevazu ile ve yalvararak yapılmalıdır. Bir âyette şöyle buyrulmaktadır: "Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua edin. Çünkü O, haddi aşanları sevmez." (Arâf, 7/55)

d) Israrla dua edilmelidir. Bir mümin, ettiği duanın kabul edilmesi hususunda aceleci olmamalıdır. Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır: "Sizden herhangi biriniz 'dua ettim de kabul olunmadı' diyerek acele etmediği sürece duası kabul olunur." (Tirmizî, Deavât, 12)

e) Umut ve korku içinde dua edilmelidir. Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır: "Onlar gerçekten hayır işlerinde yarışır, (rahmetimizi) umarak ve (azabımızdan) korkarak bize dua ederlerdi. Onlar bize derin saygı duyan kimselerdi." (Enbiyâ, 21/90)

f) Dua ederken zaman seçimine de dikkat edilmelidir. Dua her zaman yapılabilirse de bazı vakitlerde yapılması, duanın daha çabuk kabul edilmesini sağlar. Bu vakitlerden biri de seher vaktidir. Allah Teala, geceleri dua, ibadet ve istiğfar ile meşgul olanları Kur'an-ı Kerim'de övmekte ve şöyle buyurmaktadır:



## SILA-İ RAHİM - II

## Ayet-i Kerime ve Meali

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ  
شُوءَ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾

“Onlar Allah’ın, korunmasını emrettiği bağı koruyan, rab-lerine saygıda kusur etmeyen, hesabın kötü sonuç vermesinden korkan kimselerdir.” (Rad, 13/21)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ  
فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ ...

Ebû Hüreyre’den (r.a.) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Allah’a ve âhiret gününe inanan, misafiri-ne ikramda bulunsun. Allah’a ve âhiret gününe inanan, akraba ilişkilerini sürdürsün...” (Buhârî, Edeb, 85)

## Dua

“Bir vücudun uzuvları gibi olabilmeyi, kardeşlerimizin acısını da sevincini de yüreğimizde hissedebilmeyi nasip eyle Allah’ım.”

## Fetva

## Organ bağıışı caiz midir?

Kur’an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde, organ ve doku nakli konusunda sarıh bir hüküm bulunmamaktadır. İlk müçtehit ve fakihler de kendi devirlerinde böyle bir mesele söz konusu



olmadığı için, bu bağışın hükmüne temas etmemişlerdir. Ancak dinimizde, Kitap ve Sünnet'in delaletlerinden çıkarılmış genel hükümler ve kaideler de vardır. Kitap ve Sünnet'te açık hüküm bulunmayan ve her devirde karşılaşılan yeni meselelerin hükümleri, fakihler tarafından bu genel kaideler ile hüküm bilinen benzer meselelere kıyas edilerek (tahriç yoluyla) çıkarılmıştır. Organ ve doku nakli konusundaki hükmün tayininde de aynı yola başvurulması uygun olacaktır. Bilindiği üzere, insan mükerrem bir varlıktır. Yaratıklar içinde Allah onu mümtaz kılmıştır. Bu itibarla, normal durumlarda ölü ve diri kimselerden alınan parça ve organlardan faydalanılması, insanın saygınlık ve kerametine aykırı olduğu için, caiz görülmemiştir. (Buhârî, Libâs, 83-87; Müslim, Libâs, 33; Kâsânî, Bedâi', V,125; İbn Kudâme, el-Muğnî, I, 107; İbn Nüceym, el-Bahr, VI, 133) Ancak zaruret durumunda, zaruretin mahiyet ve miktarına göre bu hüküm değişmektedir. (Mecelle, md. 22) İslam âlimleri, karnında canlı hâlde bulunan çocuğun kurtarılması için ölü annenin karnının yarılmasına, başka yoldan tedavileri mümkün olmayan kimselerin kırılmış kemiklerinin yerine başka kemiklerin nakline, bilinmeyen hastalıkların teşhis ve tedavilerinin sağlanabilmesi için, yakınlarının rızası alınmak suretiyle, ölüler üzerinde otopsi yapılmasının caiz olacağına fetva vermişler; canlı bir kimseyi kurtarmak için, ölünün vücut bütünlüğüne müdahale etmeyi caiz görmüşlerdir. (Nevevî, el-Mecmû', III, 145; Fetâvâ'l Hindiye, V, 440) Aynı şekilde açlık ve susuzluk gibi, hastalığı da haramı mübah kılan bir zaruret saymışlar, başka yoldan tedavileri mümkün olmayan hastaların haram ilaç ve maddelerle tedavilerini caiz görmüşlerdir. Günümüzde kan, doku ve organ nakli, tedavi yolları arasına girmiş bulunmaktadır. O hâlde, bazı şartlara uyulmak kaydıyla, hayatı veya hayatî bir uzvu kurtarmak için başka çare olmadığında, bazı şartlara uyularak kan, doku ve organ nakli yolu ile de tedavinin caiz olması gerekir. "Her kim bir hayatı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur." (Mâide, 5/32) ayeti de buna ışık tutmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki hususlara dikkat edilmek kaydıyla, organ nakli caiz olur. Nitekim İslam Konferansı'na bağlı, uluslararası bir



### SELAM VERMEK - III

#### Ayet-i Kerime ve Meali

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٦٨﴾

“Size bir selam verildiğinde ya daha güzeli ile veya dengi ile cevap verin. Allah her şeyin hesabını eksiksiz bilmektedir.” (Nisa, 4/86)

#### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَىٰ أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَاتٌ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِكَ

Enes b. Mâlik (r.a.) Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kendisine şöyle dediğini söylemiştir: “Yavrucuğum! Ailenin yanına girdiğin zaman selâm ver. Bu, senin ve ailen için bereket olur.” (Tirmizî, İsti'zân ve Âdâb, 10)

#### Dua

“Allah'ım! Hz. İbrahim ve ailesine salât ve selam eylediğin gibi, Hz. Muhammed ve ailesine de salât ve selam eyle! Sen övgüye layıksın, şanı yüce olansın.”

#### Fetva

**Salât-u Selam nedir? Hz. Peygamber'e (s.a.s) nasıl ve hangi lafızlarla salât-u selam getirilir?**

Salât ve selam kelimelerinden oluşan “salât-u selam” terkihi, Hz. Peygamber için okunan ve Allah'ın rahmet ve selamının



onun üzerine olması dileğini ifade eden dualara denir. Salavât, salât kelimesinin çoğuludur. Kur'an'da: "Allah ve melekleri şüphesiz Peygambere salât ediyorlar. (O hâlde) ey iman etmiş olanlar, siz de ona salât edin ve tam bir teslimiyetle selam verin." (Ahzab, 33/56) buyurulmaktadır.

Hz. Peygamber'e (s.a.s) Allah Teâla'nın salât etmesi, rahmet etmesi; meleklerin salât etmesi, şanınin yüceltilmesini dilemeleri; müminlerin salât etmesi ise, dua etmeleri anlamını ifade eder.

Kur'an-ı Kerim'in, Hz. Peygamber'e (s.a.s) salât-u selam getirmeyi emreden bu âyetine binaen, geçmiş dönemlerde tanzim edilmiş pek çok salâtı selam örnekleri vardır. Hz. Peygamber'e (s.a.s) en kısa şekilde, "Allahümme salli alâ Muhammed" veya "Sallallahü aleyhi ve sellem" ya da "Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve bârik ve sellim" diye salât-u selam getirilir.

Bu hususta birçok hadis de rivayet olunmuştur. Nitekim İbn Ebî Leyla şöyle demiştir: "Ka'b b. Uca ile bir defasında karşılaştım, bana şöyle dedi: Sana Hz. Peygamber'den işittiğim bir hediye vereyim mi? Hz. Peygamber bizim yanımıza geldi. Biz ona 'Ya Resûlallah! Bizler sana nasıl selam okuyacağımızı öğrendik. Fakat sana nasıl salât okuyacağız?' diye sorduk. Resûlullah (s.a.s) bize şöyle buyurdu:

"Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine, İbrahim ve onun ailesi üzerine salât ettiğin gibi salât et! Şüphesiz ki, sen çokça hamdedilen ve şanı yüce olansın. Allah'ım! Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine, İbrahim ve ailesine bereket ihsan ettiğin gibi bereket ihsan eyle! Şüphesiz ki, sen çokça hamdedilen ve şanı yüce olansın." (Buhârî, Enbiya, 10; Da'avat, 31, 32; Müslim, Salat, 65, 66, 69)

Salât-ü selam getirmek için belirli bir vakit ve sayı yoktur. Kişi dilediği zaman ve istediği miktarda salât-ü selam getirebilir. Salât-ü selam için besmele çekme zorunluluğu da yoktur.



## PEYGAMBER ÖRNEKLİĞİ

### Ayet-i Kerime ve Meali

وَمَا أْتِيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَيْكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾

“Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçının. Allah’a karşı saygısızlık etmekten sakının. Kuşkusuz Allah cezalandırmada çok çetindir.” (Haşr, 49/7)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ يُحِبُّ التَّيْمُنَ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ، فِي نَعْلَيْهِ، وَتَرَجُلَيْهِ، وَطُهُورِهِ

Hiz. Aişe'den (r.a.) nakledildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) ayakkabısını giymeye, taranmaya ve temizlenmeye varıncaya kadar her işe sağdan başlamayı pek severdi. (Buhâri, Vudû' 31, Libâs 38, 77; Müslim, Tahâret 66, 67)

### Dua

“Allah'ım! Rahmetini gerektiren şeyleri, affını, her iyiliği elde etmeyi, her günahı uzak olmayı senden dilerim. Affetmediğin hiç bir günah, feraha çıkarmadığın hiç bir tasa, senin rızana uygun olan hiç bir ihtiyacı da karşılamadan bırakma. Ey merhametlilerin en merhametlisi!” (Tirmizi, Salât, 343)





## Fetva

**Mevlid-i Şerif okumanın sevabı var mıdır?**

Mevlid, tevhidle ilgili bazı bilgileri vermekle başlayan daha sonra Hz. Muhammed'in (s.a.s.) hayatının bazı safhaları ile yüce ahlakını ve bir kısım mucizelerini anlatan dinî-lirik bir şiir mecmuasıdır. XV. asrın başında, Süleyman Çelebi tarafından "Vesiletü'n-Necat" adı ile yazılmış olan bu mecmuanın; ölüm, doğum, sünnet, nikâh gibi çeşitli vesilelerle yapılan toplantılarda, evlerde veya camilerde okunması zamanla âdet hâline gelmiştir.

Mevlid okumak veya okutmak farz, vacip, sünnet veya müstehab değildir. Bu sebeple mevlit okumak veya okutmak dinî yönden yapılması gereken bir görev değildir.

Bu itibarla dinî bir zorunluluk olarak görülmediği sürece, evlerde veya camilerde mevlid okunmasında veya okutulmasında bir sakınca bulunmamaktadır.





## İTİKÂF

## Ayet-i Kerime ve Meali

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى  
وَعَهْدَنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ  
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾

“Hani, biz Kâbe’yi insanlara toplantı ve güven yeri kılmıştık. Siz de Makam-ı İbrahim’den kendinize bir namaz yeri edinin. İbrahim ve İsmail’e şöyle emretmiştik: Tavaf edenler, kendini ibadete verenler, rukû ve secde edenler için evimi (Kâbe’yi) tertemiz tutun.” (Bakara, 2/125)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ يُجَاوِرُ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ  
رَمَضَانَ وَيَقُولُ تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

Hiz. Âişe (r.a.) şöyle demiştir: “Resûlullah (s.a.s.), Ramazan’ın son on gününde itikâfa gireceği yere çekilir ve ‘Kadir Gecesi’ni Ramazan’ın son on gününde araştırın.” derdi.” (Buhari, Fadlu leyleti’l- kadr, 3)

## Dua

“Rabbimiz! Sadece sana dayanıp güvendik, sana yöneldik; dönüş de ancak sanadır.” (Mümtehine, 60/4)



## Fetva

**İtikâf nedir, nasıl yapılır?**

Dinî bir terim olarak itikâf akıl sağlığı yerinde ve ergenlik çağına gelmiş bir müslümanın beş vakit namaz kılınan bir mescitte ibadet/Allah'a yakınlık elde etme niyetiyle bir süre durması demektir. İtikâfa giren kimse, camide yer, içer, uyur ve ihtiyacı olan şeyleri mümkün olduğu takdirde camide tedarik eder. Tuvalete gitmek, abdest almak ve gerekli olduğunda gusletmek gibi tabii ihtiyaçları için ise camiden dışarı çıkabilir. Bulunduğu camide cuma namazı kılınmıyorsa, cuma namazını kılmak üzere başka bir camiye gidebilir. Cenaze namazı için ise dışarı çıkamaz. Kendisine veya malına bir zarar geleceği korkusuna kapılması ya da zorla çıkarılması hâlinde başka bir camiye gitmek üzere içerisinde bulunduğu cami veya mescitten çıkabilir. Bu zorunlu hâllerin dışında camiden çıkarsa itikâfı bozulur. (Mergînânî, el-Hidâye, II, 291-293)

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Ramazan'da ve özellikle bu ayın son on gününde itikâfta bulunduğunu bildiren birçok hadis-i şerif vardır. (Buhârî, İtikâf, 1; Müslim, İtikâf, 1-5; Ebû Dâvûd, Ramazân, 3; Savm, 77)

Nafile olan itikâfın en azı bir gündür. İmam Ebû Yûsuf en az süreyi, bir günün yarısından fazlası olarak belirlerken İmam Muhammed itikâf için bir saati de yeterli bulur. (Mergînânî, el-Hidâye, II, 290) Yukarıda izah edildiği şekli ile camide itikâf erkeklere mahsustur. Kadınlar ise evlerinin namaz kılmak üzere belirledikleri bir yerinde itikâfta bulunabilirler. (Mergînânî, el-Hidâye, II, 291)

Şâfiî mezhebine göre ise, mescid dışında itikâf caiz değildir. Kadın, kocasından izin alarak mescitte itikâf yapar. Zira Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşlerinin mescidde itikâfa girdikleri rivayet edilmiştir (Müslim, İtikâf, 6). Bu mezhebe göre itikâf sırasında oruçlu bulunmak da şart değildir. (Şîrâzî, el-Mühezzeb, I, 350; Şîrbînî, Muğni'l-muhtâc, I, 658-662)



2. GÜN

ADAK

Ayet-i Kerime ve Meali

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ  
مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾

“Siz hangi hayrı yapsanız ve hangi adakta bulunsanız şüphesiz onu Allah bilir. Zalimlerin ise (gerçek ve samimi) yardımcıları yoktur.” (Bakara, 2/270)

Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ نَذَرَ نَذْرًا  
أَطَاقَهُ فَلْيَفِّ بِهِ

İbn Abbâs'tan (r.a.) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurur: “Gücünün yettiği bir şeyi adayan, onu yerine getirsin!” (İbn Mâce, Keffâret, 17)

Dua

“(Allah'ım!) Duamı kabul eyle. Allah'ım! Senden gelecekte olacak şeylerin hayırlı olanlarını, yaptıklarımın hayırlısını, gizli şeylerin hayırlısını, açık olan şeylerin hayırlısını ve cennette yüksek dereceler istiyorum.” (Hâkim, De'avât, No: 1911)

Fetva

**Güç yetirilemeyecek bir şey adamak geçerli olur mu?**

Adağın geçerli olması için adanan şeyin yerine getirilmesi fiilen ve dinen mümkün ve meşru olmalıdır. (Kâsânî, Bedâi', V, 82-92; el-Fetâva'l-Hindiyye, I, 229) Bu itibarla bir kişinin,



başkasına ait olan bir malı veya hiçbir zaman güç yetirilemeyecek bir şeyi adaması geçersizdir. Sahip olduğundan fazlasını adaması hâlinde ise sadece sahip olduğu kadarı hakkında geçerli olur. Adakta bulunan kişinin, adağını kendi malıyla yerine getirmesi gerekir. (İbn Âbidîn, Reddû'l-muhtâr, V, 519, 525-526) Kendi malı yok ise tövbe etmeli, mal edindiğinde de adağını yerine getirmelidir.

Bedenî ibadetler konusunda ise; oruç tutmayı adayıp da hastalık veya yaşlılık gibi mazeretleri sebebiyle adaklarını yerine getiremeyecek olan kişilerin, her bir oruç için bir fidye vermeleri gerekir. Aynı şekilde ömür boyu oruç tutmayı adayan kişi, sağlığı el verdiği ölçüde adağını yerine getirmeli, bunun mümkün olmaması hâlinde ise her gün için bir fidye vermelidir. (Kâsânî, Bedâi', V, 91; Mevsilî, el-İhtiyâr, III, 446-447; el-Fetâva'l-Hindiyeye, I, 231) Eğer namaz adanmışsa; imâ ile de olsa adanan namaz kılınmalıdır. Buna da güç yetirilememesi hâlinde tövbe edilmelidir. Böyle bir kişi, daha sonra bu ibadetleri yapmaya gücü yeterse, adağını yerine getirmelidir.



## YOLCULUKTA İBADET

## Ayat-i Kerime ve Meali

أَيَّاماً مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

“Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumu fidye verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara, 2/18)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ حَمَزَةَ بْنِ عَمْرٍو قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ عَنِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ قَالَ: إِنْ شِئْتَ أَنْ تَصُومَ فَصُمْ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ تُفْطِرَ فَأَفْطِرْ

Hamza b. Amr el-Eslemî (r.a.) anlatıyor: Allah'ın Resûlü'ne (s.a.s.) yolculukta oruç meselesini sordum. O da, “Tutmak istersen tut, tutmak istemezsen tutma” buyurdu. (Nesâî, Sıyâm, 56)

## Dua

“Allah'im! Yolculukta yardımcı(mız), geride (bıraktığımız) çocuk çocuğu(muzun) koruyucusu sensin. Allah'im! Yolculuğun zorluklarından, üzücü şeylerle karşılaşmaktan ve dönüşte malımızda, çocuk çocuğumuzda kötü hâller görmekten Sana sığınırım.” (Müslim, Hac, 425; Ebu Dâvûd, Cihad, 79; Tirmizî, De'avât, 47)



## Fetva

### Ulaşım araçlarında farz veya nafile namazlar kılınabilir mi?

Otomobil, otobüs, uçak ve tren gibi ulaşım araçlarında nafile namaz kılmak caiz ise de, normal durumlarda farz namazların kılınması uygun görülmemiştir. Çünkü söz konusu ulaşım araçlarında namaz kılındığı takdirde namazın kıyam, rükû, secde ve istikbâl-i kible gibi farzlarını yerine getirme imkânı yoktur. Nitekim Resûlullah (s.a.s.), nafile namaz kılariken, hangi istikamete dönerse dönsün bineği üzerinde namaz kıları. Farz namaz kılmak istediğinde ise bineğinden iner ve kibleye dönerek namazını kıları. (Buhârî, Salât, 31)

Cana ve mala zarar gelme korkusunun bulunduğu hâllerde veya yerin çamurlu olması, namaz kılacak uygun bir yerin bulunmaması gibi zaruret hâllerinde, binek üzerinde farz namaz kılmak da caiz görülmüştür. (Kâsânî, Bedâi', I, 108)

Hz. Peygamber zamanında ve müctehit imamlar döneminde günümüzdekine benzer nakil araçları yoktu. O zaman mevcut olan nakil araçları hayvan ve gemi idi. Genelde insanlar kendi hayvanları ile seyahat ederler ve diledikleri zaman durup, istedikleri zaman yollarına devam edebilirlerdi. Onun için, namazı hayvan sırtında kılma zorunlulukları yoktu. Gemide seyahat edenler ise, gemi duruyor ise normal yerde kılıyorlarmış gibi, kibleye dönerek rükû ve secdeyi yaparak namazlarını kılarılardı. Gemi hareket hâlinde ise, yapabiliyorlarsa ayakta rükû ve secdeyi yaparak, geminin hareketine göre kibleye doğru dönerek kılarılar, buna güçleri yetmezse oturdukları yerden rükû ve secdeyi yaparak kılarılardı. (Semerkandî, Tuhfe, II, 156; Kâsânî, Bedâi', I, 109)

Günümüzde, otobüs, tren ve uçak ile seyahat edenler, namazlarını ayakta ve kibleye dönerek kılmaları genellikle mümkün olmadığından, oturdukları yerde İma ile kılabilirler. Bununla birlikte namazlarını yolculuk öncesinde veya sonrasında ya da mola yerlerinde cem ederek de kılabilirler. Ancak otobüs firmalarının yolcuların dinî hassasiyetini gözetererek mola zamanını namaz vakitlerine denk gelecek şekilde düzenlemeleri tavsiye edilir.



## İBADET - I

## Ayet-i Kerime ve Meali

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾  
 وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ  
 ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ  
 مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ  
 فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ  
 ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾

“Mü'minler gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler. Onlar ki, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler. Onlar ki, zekatı öderler. Onlar ki, ırzlarını korurlar. Ancak eşleri ve ellerinin altında bulunan cariyeleri bunun dışındadır. Onlarla ilişkilerinden dolayı kınanmazlar. Kim bunun ötesine geçmek isterse, işte onlar had-di aşanlardır. Yine onlar ki, emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler. Onlar ki, namazlarını kılmağa devam ederler.”  
 (Müminun, 23/1-9)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ  
 قَالَ : اكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا ، وَإِنَّ  
 أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَيَّ اللَّهُ أَذْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ





Hız. Âişe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Güç yetirebileceğiniz amelleri yapmaya gayret ediniz. Allah (sevap vermekten) usanmaz da siz (ibadet etmekten) usanırsınız. Allah katında amellerin en sevimsisi az da olsa devamlı olanıdır." (Ebû Dâvûd, Tatavvu,27)

### Dua

"Allah'ım! Beni dinimde sabit kıl, mizanda sevaplarımın ağır gelmesini nasip eyle, imanımı gerçek eyle, derecelerimi yükselt, namazımı kabul eyle, günahımı bağışla." (Hâkim, De'avât, No: 1911)

### Fetva

#### **Müslümandan namaz ibadeti ne zaman ve hangi hâllerde düşer?**

Akıl sağlığı yerinde olan ve ergenlik çağına ermiş her Müslüman'a namaz farzdır. Bu şartları taşımayan kimseler namazla mükellef değildirler. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), bir hadiste çocuklar ve akıl sağlığı yerinde olmayan kimselerden sorumluluğun kaldırıldığını belirtmiştir. (Ebû Dâvud, Hudûd, 16)

Bazı durumlarda sağlık sorunu olanlardan da namaz düşer. Hanefilere göre, sadece başını hareket ettirerek dahi namaz kılmaya gücü yetmeyecek derecede rahatsız olan kimseye bir şey gerekmez. Eğer bu hastalıktan ölürse, kaza etme imkânı bulamadığı için borçsuz olarak Allah'ın huzuruna çıkmış olur. İyileşmesi durumunda; kılamadığı namazları bir günlük (beş vakit) namazı geçmezse, kaza etmesi gerekir. Sayı bundan daha çok olursa sahih olan görüşe göre, o kimseye kaza gerekmez. Baygın kalan kişi için de baygınlık süresine göre aynı hükümler geçerlidir. (Kâsânî, Bedâi', I, 106, 107, 108) İmam Şâfiî, bayılma tam bir namaz vakti olursa da kaza gerekmediğini söylemiştir. (Şirbîni, Muğni'l-muhtâc, I, 204)

Hayatını yatalak olarak geçiren kişi, eğer yataktan kalkıp abdest alamıyorsa veya abdest aldırarak birini bulamıyorsa yanında bulunduracağı tuğla, kiremit veya taş gibi bir madde





## ÖZÜRLÜLÜK ve İBADETLER

## Ayet-i Kerime ve Meali

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ  
حَرْجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ  
وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

“Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya güçlük yoktur. (Bunlar savaşa katılmak zorunda değildirler.) Kim Allah’a ve Peygamberine itaat ederse, Allah onu, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de yüz çevirirse, onu elem dolu bir azaba uğratar.” (Feth, 48/17)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ كَانَتْ بِي بَوَاسِيرُ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ عَنِ  
الصَّلَاةِ فَقَالَ صَلَّى قَائِمًا ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ  
فَعَلَى جَنْبٍ

İmrân b. Husayn (r.a.) diyor ki: “Basur hastalığım vardı, bu sebeple Hz. Peygamber’e (s.a.s.) gelerek nasıl namaz kılacağımı sordum. Hz. Peygamber şu cevabı verdi: “Namazı ayakta kıl, buna gücün yetmezse oturarak kıl, buna da gücün yetmezse yan üstü yatarak kıl.” (Buhârî, Taksîru’s-salât, 19)

## Dua

“Allah’ım! İbadetlerimi, eksik ve kusurları ile birlikte kabul eyle.”



## Fetva

### Özür hâli ne demektir ve özür sahibi kimse ne zaman abdest alır?

Fıkıhta özür kavramının en çok kullanıldığı konuların başında, sürekli devam eden abdest bozucu hâller gelir. Sürekli burun kanaması, idrarını tutamama, sürekli kusma, yellenme, yaranın sürekli kanaması ve akması, kadınların istihaze durumları gibi abdesti bozan ve süreklilik taşıyan bedeni rahatsızlıklara özür, böyle kimselere de özür sahibi denir. (Kâsânî, Bedâî, I, 28, 29; Mergînânî, el-Hidâye, I, 217-219; İbn Âbidîn, Reddül-muhtâr, I, 504)

Bir kimsenin ibadet konusunda özür sahibi sayılabilmesi için özrünün, bir namaz vakti içinde abdest alıp namaz kılacak kadar bile kesilmemesi ve her namaz vaktinde en az bir defa tekrarlaması gerekir. Özür hâli, sebebin tam bir namaz vakti süresince kesilmesiyle ortadan kalkar. (İbn Âbidîn, Reddül-muhtâr, I, 504-505)

Özür sahibi kimse Hanefî mezhebine göre her namaz vakti için abdest alır. Zira Hz. Peygamber (s.a.s.) özür sahibi bir kadına böyle yapmasını bildirmiştir. (Buhârî, Vudû', 63) Özür sahibi, özür hâlinin abdesti bozmadığını varsayarak o vakit içinde aldığı abdestle, onu bozan yeni bir durum meydana gelmedikçe, dilediği kadar farz, vacip, sünnet, kaza namazı, cuma ve bayram namazı kılabilir, Kâbe'yi tavaf edebilir, Mushaf'ı tutabilir. (Mergînânî, el-Hidâye, I, 219-220) Ancak özür sahibinin abdesti namaz vaktinin çıkmasıyla bozular. Dolayısıyla yeni namaz vaktinde tekrar abdest alması gerekir.

Özür sahibi kimsenin abdesti özür hâli dışında abdesti bozan diğer şeylerle bozular. (Kâsânî, Bedâî, I, 28) Mesela idrarını tutamayan ve bu sebeple özür sahibi sayılan kimsenin, burunun kanamasıyla veya yellenmesiyle abdesti bozular.

İmam Şâfiî'ye göre özür sahibi kimsenin bir namaz vakti içinde kılacağı her farz namaz için ayrı ayrı abdest alması gerekir. Zira onun abdesti kıldığı namaz bitince son bulmuş olur. Bu abdest ile dilediği kadar nafile namaz kılabilir. (Şirbînî, Muğni'l-muhtâc, I, 175)



## ÖZEL HAYAT

## Ayet-i Kerime ve Meali

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

“Ey iman edenleri! Zannın çoğundan sakının; çünkü bazı zanlar günahdır. Gizlilikleri araştırmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın; herhangi biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Bak bundan tiksindiniz! Allah’a itaatsizlikten de sakının. Allah tövbeleri çokça kabul etmektedir, rahmeti sonsuzdur.” (Hucurât, 49/12)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنِ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ

Ebû Berze el-Eslemî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) insanlara şöyle seslenmiştir: “Ey diliyle iman edip, kalbine iman girmeyen topluluk! Müslümanların gıybetini yapmayın ve onların ayıplarını araştırmayın! Her kim onların ayıplarını araştırırsa Allah da onun ayıplarını araştırır. Allah kimin ayıbını araştırırsa onu evinde bile olsa rezil eder.” (Ebû Dâvûd, Edeb, 35; Tirmizî, Birr ve sıla, 85)



### Dua

“Allah'ım! Gidip ebedî yaşayacağım ahiret hayatımı benim için hayırlı eyle. Hayatımda her türlü hayrı ziyadesiyle ihsan eyle. Ölümümü de her türlü şerlerden muhafaza eyle.” (Müslim, Dua, 71)

### Fetva

#### Gizli nikâhın hükmü nedir?

Tarafların şahitler huzurunda irade beyanında bulunmalarına rağmen ailelerinden ve yakın çevrelerinden gizleyerek yaptıkları akit, gizli nikâh olarak adlandırılır. Böyle bir akit, nikâhta bulunması gereken aleniyet niteliğini taşımadığından dinin nikâh ve aile hayatı ile ilgili genel ilkelerine aykırıdır. Sadece iki şahidin bildiği bir nikâh akdinin aleni olduğu söylenemeyeceğinden ailelerin, akrabaların ve komşuların mutali olmadığı bir akit gizli nikâh olmaktan çıkmaz. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), “Bu nikâhı ilan edip duyurun...” (Tirmizî, Nikâh, 6; İbn Mâce, Nikâh, 20); “Haram olan (ilişki) ile helal olan (evlilik) ayıran şey, def çalmak ve duyurmaktır.” (Tirmizî, Nikâh, 6) buyurarak aleniliğin ve hatta tescilin gerekliliğine işaret etmektedir. Hz. Ebubekir de gizlenmesi şartıyla yapılan nikâh akdini geçersiz saymıştır. (Sahnun, el-Müdevvene, II, 128,129)



DİN GÖREVLİSİNİN 365 GÜNÜ

730

348. GÜN

## YEMİN - I

## Ayat-i Kerime ve Meali

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا  
السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾

“Yeminlerinizi aranızda fesada araç edinmeyin, aksi halde İslam’da sebat etmişken ayağınız kayar da insanları Allah yolundan alıkoymanız sebebiyle dünyada kötülüğü tadarsınız. Sizin için ahirette de büyük bir azap vardır.” (Nahl, 16/94)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَنْ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ  
بِيَمِينِهِ، فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَإِنْ  
كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِنْ قَضِيًّا مِنْ أَرَاكٍ

Ebu Ümame'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Yemin ederek bir Müslüman’ın hakkını alan kimseye, Allah cehennemi vacip kılar, cenneti de haram eder.” Bir adam dedi ki: “Ya Resûlallah! Şayet o küçük ve değersiz bir şey ise? Bunun üzerine Peygamberimiz: “Misvak ağacından bir dal bile olsa böyledir” buyurdu. (Müslim, İmân, 218.)

## Dua

“Rabbim! Tövbemi kabul et, günahımı temizle, duamı kabul buyur, delilimi sabit kıl, dilimi doğru yap, kalbime hidayet ver, göğsümün kin ve hasedini çıkar.” (Tirmizî, De’avât, 114)



## Fetva

**Ağız alışkanlığı ile yerli yersiz edilen yeminin hükmü nedir?**

Yemin etmek aslında mübah bir davranış olmakla birlikte, gereksiz yere yemin etmek ve çok yemin etmeyi alışkanlık hâline getirmek doğru değildir. Kur'an-ı Kerim'de, çok yemin etmenin Yüce Allah'ın hoşuna gitmeyen işlerden biri olduğuna işaret edilerek, "Yemin edip duran kimseye boyun eğme!" (Kalem, 68/10) buyurulmuştur.

Dil alışkanlığıyla söylenen, başka bir deyişle, herhangi bir işin yapılması veya yapılmaması yönünde bir içeriğe sahip olmayan "vallahi", "billâhi" şeklindeki sözler lağv (içi boş, hükümsüz) yemin sayıldığı gibi, bile bile yalan söyleme kastı olmaksızın, geçmiş veya şimdiki zamandaki bir husus üzerine doğru olduğunu zannederek yapılan yemin de lağv yemini sayılır. Kur'an-ı Kerim'de, "Allah, kasıtsız olarak ağızınızdan çıkan yeminlerinizden (lağv yemininden) dolayı sizi sorumlu tutmaz." (Mâide, 5/89) buyurularak bu tür yeminden dolayı keffâret gerekmediği bildirilmiştir. Ancak ağız alışkanlığıyla ikide bir yemin edenlerin bu kötü âdeti en kısa sürede bırakmaları gerekir.

Hiçbir kasıt olmasa bile gelecekteki bir iş hakkındaki her türlü yemin, mün'akid yemin kapsamındadır ve yeminin gereği yerine getirilmediğinde keffâret gerekir. Yani bu tür yeminler kasıtsız söylense bile yemin-i lağv sayılmaz. (Mergînânî, el-Hidâye, IV, 5)



## ALDATMA ve RÜŞVET

### Ayet-i Kerime ve Meali

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا  
فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

“Mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin. Bile bile, günaha saparak, insanların mallarından bir kısmını yemeniz için onun bir parçasını yetkililere aktarmayın.” (Bakara, 2/188)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَنْ عَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا

Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bizi aldatan, bizden değildir.” (Müslim, İmân, 164)

### Dua

“Allah'ım! (Haktan) ayrılmaktan, ikiyüzlülükten ve kötü ahlaktan sana sığınırım.” (Ebû Dâvûd, Vitir, 32)

### Fetva

**Yapılan bir alım satım akdi hiçbir sebep olmaksızın tarafların karşılıklı rızası ile feshedilebilir mi?**

Dinimize göre Müslümanın, verdiği sözü tutması, ahbine ve akdine sadakat göstermesi en önemli görevlerinden birisidir. Yapılan alım satım işlemi sözleşme ile birlikte kesinlik kazanır ve aşağıdaki durumlar dışında tek taraflı olarak feshedilemez:

a) Taraflar, kurdukları akdi karşılıklı rızayla sebepli veya sebepsiz olarak feshedebilirler. (Mergînânî, el-Hidâye V,





150-151) Hz. Peygamber (s.a.s.), alışverişini bozmak isteyen bir Müslüman'ın bu talebini kabul eden kişinin, Yüce Allah tarafından hatasının affedileceğini ve kıyamet günü sıkıntısının giderileceğini (Ebû Dâvud, İcâre, 18; İbn Mâce, Ticâret, 26) ifade etmiştir. Akdi karşılıklı rızayla sona erdirmenin bu şekilde gerçekleştirilebilmesi için malın akit esnasındaki şekliyle duruyor olması gerekir.

b) Alıcı veya satıcıdan birisinin ya da her ikisinin muhayyerlik (belirlenen süre içinde akdi devam ettirme veya feshetme) hakkı bulunursa, bu hakka sahip olan taraf süresi içerisinde akdi feshedebilir. (Mergînânî, el-Hidâye V, 32)

c) Malda, piyasada değerini düşmesini gerektirecek bir kusur bulunması hâlinde, müşteri bu kusur nedeniyle akdi feshedebilir. (Mergînânî, el-Hidâye, V, 64 vd.)

d) Bir malı görmeden satın alan kişi malı gördüğünde, görme muhayyerliği hakkını kullanarak akdi feshedebilir. (Mergînânî, el-Hidâye, V, 52)

e) Malın tağrîr (aldatma) kasdıyla fahiş fiyatla satılması hâlinde müşteri akdi feshedebilir. (Mecelle, md. 357)

Aşırı fiyatın ölçüsü İslam âlimleri arasında tartışılmıştır. Bazı âlimler, bilirkişinin tespit ettiği tahmini meblağların üst sınırını aşan bir fiyata satma ya da satın alma durumunu gabn-i fâhiş (aşırı aldanma) sayarken (Kâsânî, Bedâi', VI, 30; İbn Nüceym, el-Bahr, I, 171), bazıları da insanların çokça alıp sattıkları mallarda (urûzda) %5, hayvanda %10, taşınmaz mallarda %20'lik ve daha üstü farkı gabn-i fâhiş olarak kabul etmişlerdir. Mecelle bu görüşe göre düzenlenmiştir. (Mecelle, md. 165) Günümüzde bilirkişilerin günün piyasa şartları içerisindeki belirlemeleri esas alınmalıdır.





## AKLI ÖRTEN HARAMLAR

### Ayet-i Kerime ve Meali

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ  
وَالْمَيْسِرِ وَيُضِدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

“Şeytan içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?” (Mâide, 5/91)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ

Câbir b. Abdullah'tan (r.a.) nakledildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır.” (Tirmizî, Eşribe, 3; Ebû Dâvûd, Eşribe, 5)

### Dua

“Allah'ım! Senden kâmil bir iman, doğru bir inanç, bol ve helal rızık, huşû dolu bir kalp, seni anan bir lisan, asla bozmaya-çağım nasuh bir tövbe ve faydalı ilim niyaz ediyorum.”

### Fetva

**Eti yenilip-yenilmeyen hayvanların tespiti neye göre yapılmıştır?**

İslam, insanı maddî ve manevî her türlü zarardan korumak için birtakım kurallar koymuş ve insana zarar verebilecek pis ve iğrenç olan her şeyi (habâis) yasaklamış; temiz, güzel ve faydalı olanı da (tayyibât) helâl kılmıştır. (Bakara, 2/168, 173; A'raf 7/157)



Kur'an ve sünnette etleri yenilmeyen hayvanlarla ilgili bir liste verme yönüne gidilmemiş, domuz gibi ismi belirtilenler yanında bazı hayvanlar için de belli ilke ve ölçüler konulmakla yetinilmiştir. Ayrıca sağlığa zararlı maddelerin tüketilmemesi İslam'ın genel ilkelerinden kabul edilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sünneti, Kur'an-ı Kerim'deki yasaklamaları teyit eden ifadelerin yanı sıra, "necis ve iğrenç" yiyeceklerin özelliklerine ilişkin detaylı açıklamaları da içermektedir. Mesela Hz. Peygamber (s.a.s.), yırtıcı hayvanların (parçalayıcı uzun ve sivri dişleri olan hayvanlar) ve yırtıcı kuşların (pençesi ile avını parçalayan kuşlar) etlerinin yenmeyeceğini özellikle belirtmiştir. Bununla birlikte Resûlullah'tan (s.a.s.), bazı hayvanların etlerinin yenilmesine dair hükümleri ihtiva eden başka hadisler de rivayet edilmiştir. (Müslim, Sayd, 15,16; Ebû Dâvud, Et'ime, 32)

İslam âlimleri, belirtilen amaç ve ilkeler ışığında ictehad ederek hangi hayvanların etinin helâl veya haram olduğunu tek tek ya da gruplandırarak belirlemeye çalışmışlardır. Bazı hayvanların etlerinin yenilmesinin haram veya helal oluşunda ittifak ederlerken bazılarında ihtilaf etmişlerdir. Bu ihtilafta bazı hadislerin sıhhati konusundaki farklı değerlendirmelerin ve yorumların yanı sıra, insan tabiatının, örfün, mahallî alışkanlıkların ve söz konusu ilkeleri somut olaylara uygulamadaki değerlendirme farklılıklarının etkili olduğu bir gerçektir.



## KOMŞULUK - I

## Ayet-i Kerime ve Meali

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ  
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ  
بِالْجُنُبِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ  
مُخْتَلًا فُحُورًا ﴿٣٦﴾

“Allah’a kulluk edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere; yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşına, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve böbürlenip duran kimseyi asla sevmez.” (Nisâ, 4/36)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ  
فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ  
جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ

Ebû Hüreyre'den (r.a.) nakledildiğine göre Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah’a ve âhiret gününe iman ediyorsa ya hayır söylesin ya da sussun; kim Allah’a ve âhiret gününe iman ediyorsa komşusuna eziyet etmesin; kim Allah’a ve âhiret gününe iman ediyorsa misafirine ikram etsin.” (Buhârî, Rikâk, 23)



### Dua

“Mahşer gününde Efendimiz’in Hamd Sancağı altında toplanmayı, Cennet-i Ala’da O’na komşu olmayı cümlemize nasip eyle Allah’ım!”

### Fetva

#### **Kimler fıtır sadakası vermekle yükümlüdür?**

Ramazan bayramına kavuşan, temel ihtiyaçlarının ve bir yıllık borçlarının dışında nisap miktarı (80.18 gr. altın veya bu değerde) mala sahip olan müslümanlar kendileri ve velayetleri altındaki kişiler için fıtır sadakası vermekle yükümlüdürler. (Kâsânî, Bedâi’, II, 70, 72)

Ancak fıtır sadakası ile yükümlü olmak için bulunması gereken nisap miktarı malın, “artıcı” özellikte olması ve üzerinden “bir kameri yıl” geçmiş olması gerekmez.

Kişi kendisinin ve ergenlik çağına ulaşmamış çocuklarının fitresini vermekle yükümlüdür. (Kâsânî, Bedâi’, II, 70) Buna karşılık kişinin ana-babası, büyük çocukları, karısı, kardeşleri ve diğer yakınları için fitre ödeme zorunluluğu yoktur. (Kâsânî, Bedâi’, II, 70, 72) Fakat vekâletleri olmadığı hâlde bu kişiler için ödeme yapsa geçerli olur.

Şâfiî mezhebine göre ise fıtır sadakası vermek “farz”dır ve bununla yükümlü olmak için nisap miktarı mala sahip olmak şart değildir. (Şirbîni, Muğni’l-muhtâc, I, 594) Buna göre temel ihtiyaçlarının yanı sıra bayram günü ve gecesine yetecek kadar azığa sahip zengin-fakir her müslüman fitre ile yükümlüdür. (Şirbîni, Muğni’l-muhtâc, I, 594) Ayrıca varlıklı kimsenin müslüman olan eşi, çocukları, ana-babası ve diğer yakınları için de sadaka-i fıtır vermesi gerekir. (Şirbîni, Muğni’l-muhtâc, I, 595; İbn Rüşd, Bidâye, I, 279-280)



## ÖLÜM - II

### Ayet-i Kerime ve Meali

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِنَّا تُرْجَعُونَ

﴿٣٥﴾

“Her canlı, ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz.”  
(Enbiya, 21/35)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: أَكْثَرُ مَا ذَكَرَ هَازِمُ اللَّذَاتِ: الْمَوْتُ

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Zevkleri bıçak gibi keseni -ölümü- çok hatırlayın!” (Tirmizi, Zühd 4)

### Dua

“Allah'ım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat. Ölmek benim için hayırlı olduğunda da benim canımı al!”  
(Buhârî, Merdâ, 19)

### Fetva

**Ölünün arkasından ağlamak ve yas tutmak caiz midir?**

Ölüm sebebiyle bir insanın üzülmesi, hüzünlenmesi, kederli bir hâl alması normaldir. Hatta acısını açığa vurup sesizce ağlaması ve gözyaşı dökmesinde bir sakınca yoktur. Hz.



Peygamber (s.a.s.) de oğlu İbrahim'in, kızının ve kızının çocuğunun vefatlarında bizzat gözlerinden yaşlar akıtarak sessizce ağlamıştır. (Buhârî, Cenâiz, 43) Bunun yanında Allah'ın takdirine karşı çıkmamanın ve cahiliye döneminde olduğu gibi yıka-paça yırtarak ağlamanın doğru olmadığını da beyan etmiştir. Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.s.) küçükken vefat eden oğlu İbrahim'in ardından "...göz ağlar, kalp üzülür, fakat Rabbimizin razı olmayacağı söz söylemeyiz" (Buhârî, Cenâiz, 32, 42, 43) buyurması, bu konuda müminler için bir örneklik teşkil eder.



## KABİR ve TÜRBE ZİYARETİ

## Ayet-i Kerime ve Meali

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾

“Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır. Onlara bir iyilik gelirse, ‘Bu, Allah’tandır’ derler. Onlara bir kötülük gelirse, ‘Bu, senin yüzündendir’ derler. (Ey Muhammed!) De ki: ‘Hepsi Allah’tandır.’ Bu topluma ne oluyor ki, neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar!” (Nisâ, 4/78)

## Hadis-i Şerif ve Manası

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لِلْآحِقُونَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ

Süleyman b. Bürayde'nin,(r.a.) babasından rivayet ettiğine göre, Resûlullah (s.a.s.), ashâbına, kabristana çıktıkları zaman şöyle söylemelerini buyururdu: “Selâm size ey bu diyarın mümin ve Müslüman olan halkı Bizler de inşallah size katılacağız. Allah’tan bize ve size afiyet dilerim.” (Müslim, Cenâiz, 104)





### Dua

"Allah'ım! Korkaklıktan sana sığınırım. Ömrün en düşük çağının zorluklarından, dünya fitnelerinden ve kabir azabından da sana sığınırım." (Buhârî, Cihad, 25; Tirmizî, De'avât, 113; Nesâî, İstiâze, 27)

### Fetva

#### **Kabir ziyaretinin adabı nedir?**

Mezarlıkların ziyaret edilmesi, bu vesileyle ölümün hatırlanması ve orada yatanlardan ibret alınması dinimizin tavsiye ettiği hususlardandır.

Kabir ziyaretinde bulunan kişi, ahireti hatırlamalı, dünyanın geçici olduğunu ve bir gün kendisinin de öleceğini düşünmelidir. Hz. Peygamber(s.a.s.), geceleri Baki' kabristanına gelir ve "Müminler yurduunun sakinleri, sizlere selam olsun. İnşallah biz de size katılacağız. Bizler ve sizler için Allah'tan afiyet dilerim; Allah'ım, Baki' kabristanında bulunanları bağışla." (Müslim, Cenâiz, 102) diye dua ederlerdi. Kabir ziyaretinde bulunan kişinin ölü için dua etmesi ve Kur'an okuyarak sevabını orada bulunanların ruhlarına bağışlaması uygun olur.

Ancak, kabir ve türbe ziyaretlerinde İslam'ın özüne ve tevhid anlayışına ters düşen, itikâdî bakımdan da zararlı olan tutum ve davranışlardan uzak durmak gerekir. Kabrin başında yüksek sesle ağlayıp gürültü yapmak, kabrin parmaklık ve taşlarını öpmek, onlara sarılıp ağlamak İslam ile bağdaşmaz. Türbelerde yatan kişileri beşer üstü varlıklar olarak görmek; bu zatların duaları kabul ettiğine, ilâhi kudretlerinin olduğuna inanmak doğru olmadığı gibi, bir kısım ihtiyaç ve dilekleri onlara arz etmek, kendilerinden medet ummak, bu ziyaretleri dinî bir vecibe gibi telakki etmek; bez bağlamak, mum yakmak, kurban kesmek, şeker vb. yiyecek maddeleri dağıtarak onlardan yardım dilemek gibi davranışlarda bulunmak da, tevhid dini olan İslam'la bağdaşmaz. Ölen kişilerden medet ummak ve onlardan bazı şeyler beklemek iman açısından tehlikeli bir davranıştır.





## NAFİLE ORUÇLAR

### Ayet-i Kerime ve Meali

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ  
عَمَلًا ﴿٣٠﴾

“Gerçek şu ki iman edip iyi işler yapanlara gelince, elbette biz iyi iş yapanların ecrini zayi etmeyiz.” (Kehf 18/30)

### Hadis-i Şerif ve Manası

عن أبي أيوب الأنصاري قال رَسُوْلُ اللهِ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ  
سِنًّا مِنْ سُؤَالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ

Ebi Eyyub El- Ensari'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz.Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Ramazan orucunu tutup ardından Şevvalden altı gün oruç tutan kimse bir seneyi oruçlu geçirmiş gibi olur.”

(Müslim, Sıyâm, 204.)

### Dua

“Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum. Senin rızkınla orucumu açıyorum.” (Ebu Dâvûd, Savm, 22)

### Fetva

**Şevval orucunun hükmü nedir? Ramazan'da tutulmayan oruçlar Şevval orucu niyetiyle tutulabilir mi?**

Ramazan'dan sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Hz. Peygamber(s.a.s.), “Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın



bütününde oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim, Sıyâm, 204; Tirmizî, Savm, 53; Ebû Dâvûd, Savm, 59) buyurmuştur. Bu oruç peş peşe tutulabileceği gibi ara verilerek de tutulabilir. (İbn Âbidîn, Reddü'l-muhtâr, III, 421, 422)

Şevval ayında nafîle olarak tutulan oruç, Ramazan'da tutulmayan oruçların yerine geçmez; yani Ramazan'da tutulmayan oruçların ayrıca kaza edilmesi farzdır. Bir oruçta hem kaza hem de nafîle yerine niyet edilmesi geçerli olmadığından Şevval ayında tutulan oruçta da bunlardan yalnız birine niyet etmek gerekir. Şevval ayında oruç tutulurken, Ramazan'da tutulamayan oruçların kazasına niyet edilirse bu oruçlar kaza orucu olarak tutulmuş olur.